

2016 IN HET KORT

VERWACHT HET ONVERWACHTE

Stichting Shell Pensioenfonds

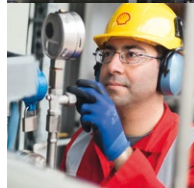
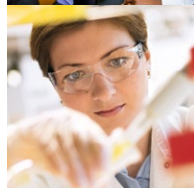
Verwacht het onverwachte

De ondertitel van dit verkorte jaarverslag slaat in de eerste plaats op het afgelopen jaar 2016: het jaar van onverwachte wendingen. Kiezers sloegen hun eigen weg in en de waarde van voorspellingen bleek relatief. De kop in de Volkskrant op 2 januari 2017 over de financiële markten in 2016 sprak boekdelen: "Zelden had de zwartkijker het zo mis". Maar de ondertitel slaat net zo goed op het komende jaar, met belangrijke verkiezingen in Europa en vele andere ontwikkelingen die staan te gebeuren.

Voor een pensioenfonds is de dekkingsgraad de belangrijkste financiële maatstaf. Die dekkingsgraad is vooral afhankelijk van de rentestand en van het beleggingsresultaat. Door de dalende rente stond de dekkingsgraad in de eerste helft van het jaar onder druk. Een licht herstel van de rente, gecombineerd met goede rendementen op de beleggingen zorgden voor een herstel van de dekkingsgraad in de tweede helft van het jaar, met als resultaat een dekkingsgraad van 122% aan het eind van 2016.

INHOUD

De dekkingsgraad in 2016	4
Ontwikkeling van de financiële markten	7
Het beleggingsresultaat in 2016	8
Indexatie	9
Verantwoord beleggen	11
Meer inzicht in de uitvoeringskosten	12
Communicatie & organisatie	13
Vooruitblik 2017	15
Historisch overzicht	16

DE DEKKINGSGRAAD IN 2016

De dekkingsgraad is de verhouding tussen het aanwezige vermogen van het Pensioenfonds en de pensioenverplichtingen die het Pensioenfonds heeft (het geld dat het Pensioenfonds nodig heeft om alle opgebouwde pensioenen nu en in de toekomst uit te keren).

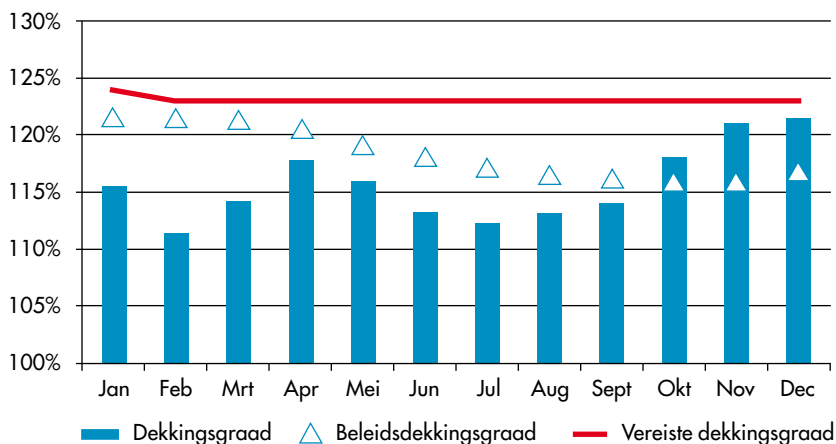
De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad is hierdoor stabielier dan de dekkingsgraad. Pensioenfondsen baseren hun beleidsbeslissingen op de beleidsdekkingsgraad. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad worden beide eenmaal per maand gepubliceerd op de website van het Pensioenfonds.

Gedurende het jaar 2016 is de rente gedaald. De rentestand is belangrijk voor het berekenen van de verplichtin-

gen in de toekomst. Als de pensioenverplichtingen hoger worden, heeft dat invloed op de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de verplichtingen. De dekkingsgraad daalt bij stijgende verplichtingen en een gelijkblijvend vermogen.

In de eerste helft van 2016 zakte de dekkingsgraad onder de 115% en bleef vervolgens een aantal maanden rond de 115% liggen. Vanaf oktober steeg de dekkingsgraad, dankzij een stijgende rentestand en een positief beleggings-

Ontwikkeling van de dekkingsgraad over 2016

rendement, weer tot boven de 115%. Per 31 december 2016 bedroeg de dekkingsgraad 122%. De beleidsdekkingsgraad was op die datum 116%.

Vermogen

Het vermogen van het Pensioenfonds steeg met € 1.300 miljoen van € 26.036 miljoen naar € 27.336 miljoen eind 2016.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen steeg met € 1.311 miljoen van € 21.083 miljoen naar € 22.394 miljoen eind 2016. De belangrijkste oorzaak is de daling van de rente. Bij een dalende rente gaat het bedrag dat

het Pensioenfonds nu moet voorzien om de pensioenen in de toekomst te kunnen betalen omhoog. De rente daalde in 2016 van 1,66% naar 1,29%.

Eigen vermogen

Het vermogen minus de verplichtingen vormt het 'eigen vermogen' van het Pensioenfonds. Het eigen vermogen daalde met € 11 miljoen van € 4.953 miljoen naar € 4.942 miljoen eind 2016. Dit komt omdat de voorziening pensioenverplichtingen meer steeg dan het vermogen.

Over vermogen, verplichtingen en dekkingsgraad is meer te vinden op de website: www.shell.nl/pensioenfonds/financiering

HERSTELPLAN

De beleidsdekkingsgraad ligt eind 2016 op 116%. SSPF moet wettelijk een dekkingsgraad van 123% hebben. De beleidsdekkingsgraad heeft daarmee in 2016 onder dit vereiste niveau gelegen, waardoor er sprake is van een reservetekort. Pensioenfondsen moeten bij een reservetekort een herstelplan opstellen.

Het Pensioenfonds heeft een herstelplan opgesteld en ingediend bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB).

Zolang SSPF 'in herstel' is, zal jaarlijks een update van dit herstelplan bij DNB moeten worden ingediend.

Het Pensioenfonds heeft een gezonde financiële opzet en de verwachting is dat het reservetekort ruim binnen 10 jaar kan worden ingelopen zonder aanvullende maatregelen. DNB heeft dan ook geen bezwaar gemaakt tegen dit herstelplan.

ONTWIKKELING FINANCIËLE MARKTEN

2016 was nog maar net begonnen of aandelen waren wereldwijd met zo'n 10% gedaald. Toen moesten het referendum over 'Brexit', de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten en het referendum in Italië nog komen. Maar wie het advies van de Britse zakenbank Royal Bank of Scotland (RBS) van begin van het jaar zou hebben opgevolgd ("alles verkopen") zou er flink naast hebben gezeten. 2016 bevestigde weer eens de betrekkelijkheid van voorspellingen.

Een opmerkelijk herstel zette in, gevolgd door een pas op de plaats. Hierna leek de markt even bedrukt van de uitkomst van het UK referendum, tenslotte gevolgd door een eindejaarsrally nadat Donald J. Trump was gekozen tot 45^e president van de Verenigde Staten. Diegenen die voorspelden dat al deze gebeurtenissen grote negatieve gevolgen voor de financiële markten zouden hebben, hadden het niet bij het rechte eind. Voor een lange termijn belegger, zoals het Pensioenfonds, is het dan ook verstandig om standvastig de lange termijn koers te blijven volgen. Daar horen volatiliteit, correcties en soms zelfs schokken, als onvermijdelijke kenmerken van financiële markten, bij.

HET BELEGINGSRESULTAAT IN 2016

Het Pensioenfonds behaalde over 2016 een positief beleggingsresultaat van 6,9% (2015: 4,4%). Dit is hoger dan de benchmark voor 2016 (6,4%).

Het Pensioenfonds belegt in aandelen, vastrentende waarden en alternatieve beleggingen. In de tabel hieronder ziet u hoe de beleggingen en de in 2016 behaalde resultaten zijn verdeeld. Meer over beleggingen staat op de website: www.shell.nl/pensioenfonds/beleggingen. Gedetailleerde financiële informatie kunt u in het Jaarverslag vinden. Het Jaarverslag is ook beschikbaar op de website.

Netto resultaten en verdeling van beleggingen in 2016

De rendementen zijn na valuta-afdekking en na aftrek vermogensbeheerkosten

	Strategische Verdeling beleggingen eind 2016(%)	Rendement in 2016(%)		
		Pensioenfonds	Benchmark	Resultaat
Aandelen	26	10,2	9,2	1
Vastrentende waarden	52	5,8	5,7	0,1
Private equity	8	7,5	5,9	1,6
Hedgefondsen	4	1,9	1	0,9
Vastgoed	5	5	4,6	0,4
Overige alternatieve beleggingen	1	6,7	6,7	0
Matching assets	4	0,2	0,2	0
Totaal	100	6,9	6,4	0,5

INDEXATIE

De indexatie voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden bij SSPF is voorwaardelijk. Het Pensioenfonds heeft hiervoor geen reserves gevormd en er wordt geen premie voor betaald. Ieder jaar beslist het bestuur of de pensioenen kunnen worden verhoogd. Het Pensioenfonds betaalt de voorwaardelijke indexatie van het pensioen uit het beleggingsrendement.

De ingegane pensioenen zijn per 1 februari 2016 met 0,1% verhoogd. Hiermee zijn de pensioenen verhoogd met de stijging van de prijzen: deze bedroeg ook 0,1%. Daarnaast besloot het bestuur om de pensioenen per 1 februari 2017 met 0,6% te verhogen, in lijn met de stijging van de relevante inflatie.

De financiële positie van het Pensioenfonds stond inhaalindexatie niet toe.

De in 2012 gemiste indexatie bedroeg 2,2%. Als de financiële middelen dat toestaan kan het bestuur besluiten dat in

het verleden (gedeeltelijk) niet toegekende indexaties (gedeeltelijk) worden ingehaald. In 2014 is de helft van de in 2012 niet toegekende indexatie (1,1%) alsnog toegekend. Er resteert nu dus nog 1,1% van de in 2012 niet toegekende indexatie. Deze indexatie kan nog tot 2022 worden ingehaald, als de financiële positie van het Pensioenfonds dat toelaat.

Ga voor het indexatiebeleid op hoofdlijnen naar de website: www.shell.nl/pensioenfonds/indexatie

NIEUW TOEKOMSTBESTENDIG PREMIEBELEID

SSPF probeert zijn doel te bereiken met voor zowel het Pensioenfonds als de werkgever aanvaardbare premies.

Premies die de werkgever en de deelnemers betalen worden belegd.

De hoogte van de premie van de werknemers is vastgelegd in het Reglement (Reglement VI).

De premie die de werkgever betaalt, hangt af van de financiële positie van het Pensioenfonds. Het bestuur bepaalt de hoogte van de werkgeverspremie, na raadpleging van de certificerend actuaris.

Tot 1 juli 2016 bedroeg de werkgeverspremie 38% van de pensioengrondslag.

De premie voor deelnemers bedroeg 2% over de pensioengrondslag.

Per 1 juli 2016 is het financierings-

beleid aangepast naar aanleiding van een uitgebreide studie naar de hoogte en de manier van vaststellen van de premie. Deze studie leidde tot een nieuwe, toekomstbestendige premiemethodiek. De premie beweegt voortaan mee met de loonontwikkeling bij Shell in Nederland en met de gemiddelde leeftijd van de actieve deelnemers. De aanpassing heeft geen gevolgen voor deelnemers en gepensioneerden. Deelnemers blijven 2% premie betalen, de totale premie voor de resterende helft van 2016 is op basis van het nieuwe financieringsbeleid vastgesteld op 18%.

Ga voor meer informatie naar:

www.shell.nl/pensioenfonds/financiering

VERANTWOORD BELEGGEN

Het Pensioenfonds heeft een beleid voor verantwoord beleggen en kijkt naar de bedrijfsvoering van ondernemingen waarin het investeert. Als belegger heeft het Pensioenfonds stemrecht bij de aandeelhoudersvergaderingen van die ondernemingen.

Het streeft ernaar om te stemmen bij zoveel mogelijk bedrijven waarin het belegt, behalve op aandelen van Royal Dutch Shell plc. Uit praktische overwegingen stemt het Pensioenfonds meestal op afstand, zonder aanwezigheid op de aandeelhoudersvergaderingen zelf. Als het nodig is gaat het Pensioenfonds met de leiding van een onderneming in gesprek, onder andere over het gevoerde ondernemingsbeleid, sociaal beleid en milieubeleid. Voor deze beide

activiteiten gebruikt het Pensioenfonds een gespecialiseerde dienstverlener.

Het Pensioenfonds heeft in 2016 op afstand gestemd op 5.128 aandeelhoudersvergaderingen. Bij 2.491 van deze vergaderingen werd bij één of meer besluiten tegen gestemd. Met 483 ondernemingen werd gesproken over diverse zaken, onder andere: bestuursstructuur, omgang met werknemers en de gemeenschap, gezondheid en veiligheid, kinderarbeid, corruptie, klimaatverandering en milieu-onderwerpen.

Op www.shell.nl/pensioenfonds/verantwoordbeleggen staat het 'beleid verantwoord beleggen', en rapporteert het Pensioenfonds elk kwartaal over de uitvoering van dit beleid.

MEER INZICHT IN DE UITVOERINGSKOSTEN

Het bestuur streeft ernaar om steeds meer inzicht te geven in de uitvoeringskosten, inclusief de indirecte vermogensbeheerkosten en transactiekosten. Dit gebeurt voor zover deze gegevens beschikbaar zijn en is in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. De Code Pensioenfondsen, die normen voor goed pensioenfondsbestuur bevat, kent ook een passage over uitvoeringskosten. Zo moet het bestuur in het jaarverslag rapporteren over de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling. Uitvoeringskosten bestaan uit de kosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en de transactiekosten.

■ **Kosten pensioenbeheer** - dit zijn onder meer kosten voor de pensioenadministratie, communicatie, bestuur, financieel beheer en projecten. In 2016 bedroegen deze kosten € 235 per premiebetalende deelnemer en gepensioneerde (2015: € 208).

Ten opzichte van 2015 zijn de kosten per persoon dus met € 27 gestegen. De grootste oorzaak is een daling van het aantal deelnemers en gepensioneerden met bijna 1000. Verder stegen de kosten van het bestuursbureau en projecten licht.

■ **Kosten vermogensbeheer** - bestaan uit beheervergoedingen, prestatievergoedingen en overige vermogensbeheerkosten, waaronder kosten van bewaarloon, juridisch advies en vermogensbeheer gerelateerde kosten van het bestuursbureau. In 2016 bedroegen deze kosten € 163 miljoen (2015: € 147 miljoen). De belangrijkste reden voor deze stijging zijn

hogere prestatievergoedingen, in lijn met de over de tijd behaalde cumulatieve rendementen in private equity fondsen.

■ **Transactiekosten** - dit zijn de kosten die gemaakt worden bij het kopen en verkopen van beleggingen. Deze kosten maken deel uit van de prijs van de beleggingen. De transactiekosten worden geschat volgens de aanbevelingen van de Pensioenfederatie, en bedragen voor 2016 € 24 miljoen (2015: € 27 miljoen). De daling van deze kosten is het gevolg van lagere kosten voor onder meer aandelen en transactiebelastingen.

COMMUNICATIE & ORGANISATIE

In 2016 is samen met Shell Nederland voortgebouwd aan activiteiten in het kader van communicatiestrategie en -beleid. Uiteindelijk doel is dat deelnemers optimaal in staat worden gesteld om een goede financiële planning voor de oude dag te maken. Communicatie reikt daarbij bouwstenen aan voor persoonlijke, verantwoorde en goed geïnformeerde pensioenkeuzes.

Een deelnemer heeft baat bij één totaal-overzicht van zijn pensioen en de verschillende potjes waaruit dat is samengesteld: aanspraken bij SSPF, AOW en eventueel ook netto kapitaal bij SNPS (Shell Nederland Pensioenfonds Stichting). In 2016 is het communicatiebeleid langs deze lijnen bijgewerkt.

Behoeften van deelnemers veranderen en communicatie wordt steeds meer interactief, persoonlijk en op maat. Het Pensioenfonds hield een serie succesvolle workshops, speciaal voor oudere

deelnemers. De workshops vonden op locatie en online via webcasts plaats. Alle standaardbrieven zijn herschreven, vereenvoudigd en voorzien van iconen uit 'Pensioen 1-2-3' voor herkenbaarheid. Het Uniform pensioen Overzicht (UPO) kwam voor de eerste maal digitaal beschikbaar voor actieve deelnemers. Deelnemers en pensioengerechtigden werden persoonlijk geïnformeerd over voor hen belangrijke gevolgen van de overgang naar één Reglement VI per 1 januari 2017. De SSPF-website werd volledig aangepast aan de nieuwe Shell huisstijl en er verschenen twee nieuwsbrieven.

Voor de vijfde maal werd eind 2016 een online deelnemersonderzoek onder actieve deelnemers en pensioengerechtigden gehouden. Actieve deelnemers gaven SSPF gemiddeld een score van 7,4 uit 10 (2015: 7,4) en pensioengerechtigden gaven een 8,2 uit 10 (2015: 8,3). Deze scores lagen boven het landelijk gemiddelde. Dit deelnemersonderzoek kijkt onder meer naar tevredenheid over de communicatie en dienstverlening, vertrouwen, imago en gebruikte informatiemiddelen.

Per 1 januari 2018 wordt de pensioen-administratie en communicatie van het Pensioenfonds uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. Deelnemers zullen hierover in de loop van 2017 verdere informatie ontvangen.

Organisatie

Het Pensioenfonds voert de pensioen-regeling uit voor Shell in Nederland en heeft zijn taken uitbesteed aan Shell Pensioenbureau Nederland (SPN) en Shell Asset Management Company (SAMCo). SPN is directeur van het Pensioenfonds, zorgt voor de dagelijkse gang van zaken en onderhoudt het

contact met deelnemers en pensioen-gerechtigden.

Ook ondersteunt en adviseert SPN het bestuur over het pensioenbeleid, bij toezicht op het vermogensbeheer en op het terrein van risicobeheersing. Het bestuur is eindverantwoordelijk. SAMCo beheert het vermogen van het Pensioen-fonds en adviseert het bestuur over de beleggingen. Beleggingsvoorstellen worden eerst besproken in de beleg-gingscommissie, daarna neemt het bestuur de beslissingen.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid in het voorgaande kalender-jaar, over de manier waarop dat beleid is uitgevoerd, en over beleidskeuzes voor de toekomst. Ook heeft het verant-woordingsorgaan adviesrechten. Het verantwoordingsorgaan heeft 14 leden, twee voor de werkgever, vier voor de werknemers en acht voor de gepensioneerden.

De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Pensioenfonds. Daarnaast staat de raad het bestuur met raad ter zijde. De raad bestaat uit vier onafhankelijke externe deskundigen.

VOORUITBLIK 2017

In 2017 ligt de nadruk op het implementeren en afronden van diverse projecten die voor realisatie van de strategische agenda van het Pensioenfonds van belang zijn.

De overgang naar één Reglement VI per 1 januari 2017 is afgerond. Hiermee is de weg vrijgemaakt voor de uitbesteding van de pensioenadministratie en communicatie naar Syntrus Achmea Pensioenbeheer vanaf 1 januari 2018. In 2017 wordt duidelijk hoe de werkgever de pensioenregeling gaat aanpassen aan de verhoging van de fiscale pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar per 1 januari 2018. Het Pensioenfonds

moet deze aanpassingen vervolgens uitvoeren. Hiernaast bereidt het Pensioenfonds zich voor op de komst van strengere Europese regels omtrent de verwerking van persoonsgegevens per mei 2018.

De maatschappelijke discussie over de toekomst van het pensioenstelsel in Nederland kan grote gevolgen hebben voor het Pensioenfonds. Het Bestuur blijft de ontwikkelingen in deze discussie dan ook op de voet volgen.

De verdere ontwikkeling van het beleid voor verantwoord beleggen (ESG beleid) krijgt in 2017 aandacht en ook wordt weer gestart met een Asset Liability Management (ALM) studie.

HISTORISCH OVERZICHT

	2016	2015	2014	2013
Actieve deelnemers	8949	10466	10956	11327
Ingegane pensioenen	20347	19802	19759	19646
Gewezen deelnemers	6076	5779	6000	6319
Totaal	35372	36047	36715	37292
Vermogen (miljoenen euro)	27336	26036	25256	22439
Voorziening pensioenverplichting (miljoenen euro)	22394	21083	20385	17120
Dekkingsgraad (%) ¹	122	124	124	131
Beleidsdekkingsgraad (%) ²	116	123	129	
Totaal rendement (%)	6,9	4,4	13,4	7,0
Indexatie doorlopend pensioen (%)	0,1	0,2	0,4**	1,5

¹ Vanaf 2005 wordt de dekkingsgraad berekend volgens de regels van het Financieel toetsingskader.

Vanaf 2012 wordt de dekkingsgraad berekend met de gemiddelde rente van de voorgaande drie maanden.

De daarbij gebruikte rentecurve is de zogeheten 'UFR', zoals DNB voorschrijft.

² Vanaf 2015 moet volgens de regels van het nieuwe financiële toetsingskader (nFTK) worden gekeken naar de zogenoemde 'beleidsdekkingsgraad'. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden.

2012	2011	2010	2009	2008	2007
11182	10879	10933	11517	11690	11655
19584	19522	19471	19562	19554	19509
6458	6717	6855	6616	6701	6639
37224	37118	37259	37695	37945	37803
21171	18247	17445	15473	10598	19257
17722	16419	14183	12978	13213	10679
119	111	123	119	80	180
17,0	6,5	14,8	27,5	-43,3	5,9
0	1,9*	0,8	0	2	1,6

* Exclusief 1,5% inhaalindexatie over 2009, verleend in 2011

** Exclusief 1,1% inhaalindexatie over 2012, verleend in 2014

